

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 3306 KUJAWSKO-
POMORSKIE

1. Obiekt

419/2 KLASZTOR BENEDYKTYŃSKI

2. Czas powstania

ok. 1050
2 poł. XVIII w.

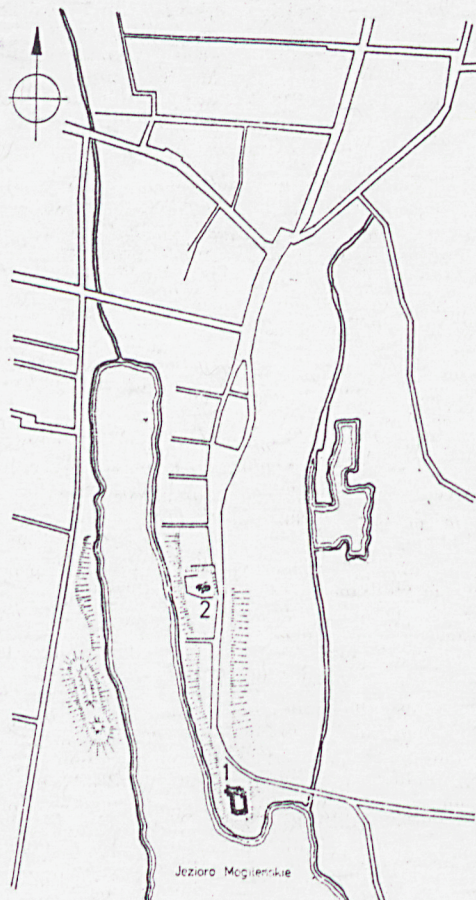
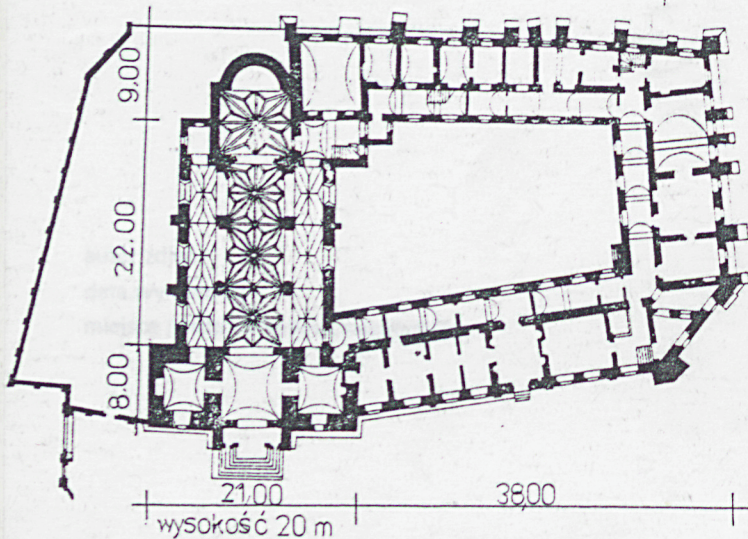
3. Miejscowość

MOGILNO

Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

0 15

Mogilno, plan miasta 1:15 000

1. kościół i klasztor pobenedyktyński, 2. kościół par.

4. Adres

ul. Benedyktyńska 24

nr hipoteczny Mogilno, KW 8715, 15200

5. Przynależność administracyjna

województwo bydgoskie

gmina pow. Mogilno

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna przed 1. VI. 1975 r.

województwo bydgoskie

powiat Mogilno

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzymskokatolicka
p.w. św. Jana Ewangelisty
Mogilno, ul. Benedyktyńska 24

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr 454 data 8.03.1933 r.

(Dz. U. R. P. nr. 29, poz. 265)

Według Długosza i tradycji klasztornej opactwo benedyktyńskie w Mogilnie ufundował w 1065r. Bolesław Śmiały. Historyk G. Labuda natomiast skłonny jest łączyć powstanie opactwa z panowaniem Kazimierza Odnowiciela, krótko po zwycięstwie nad separatystami mazowieckimi w r. 1047. O kształcie pierwotnych zabudowań klasztornych brak dostatecznych danych. Badania archeologiczne doprowadziły do odkrycia studni na dziedzińcu wewnętrznym klasztoru (zasypanej w k. XV w.) oraz fundamentów zabudowań gospodarczych. W XIII i XIV w. opactwo było kilkakrotnie pustoszone w czasie wewnętrznych zamieszek. W źródłach z 1448 r. wzmiankowana jest "biała izba opacka" oraz wspomina się w 1462 r. o staraniach dotyczących obronności klasztoru. Prawdopodobnie podczas pożaru miasta w 1499 płonęły również zabudowania klasztorne, o czym świadczą ślady spalonej nadbudowy studni odnalezione w zasypisku, jak i późnogotycka przebudowa kościoła. W XVI i XVII w. klasztor był siedzibą biskupów sufragánów gnieźnieńskich, piastujących jednocześnie godność opatów. Zniszczenia podczas potopu szwedzkiego doprowadziły do zubożenia konwentu. W 1690 r. Andrzej Łącki, kanclerz kapituły gnieźnieńskiej, zajął przemocą klasztor i utrzymał go przez 12 lat. Wizytacja opata klasztoru świętokrzyskiego, Krystyna Stanisława Mireckiego w r. 1707 zastała klasztor poważnie zaniedbanym. Odnowa życia zakonnego i reorganizacja ekonomiczna następuje po wyłączeniu klasztoru spod władzy biskupiej i pozostaje w związku z utworzeniem w 1709 r. kongregacji

Zespół poklasztorny usytuowany jest na pd. skraju miasta, na niewielkim wzniesieniu otoczonym wodami Jeziora Mogileńskiego. Założenie klasztorne wraz z kościołem ogrodzone jest od pn. i zach. i częściowo od wsch. murem pochodzącym z 2 poł. XVIII w. Podjazd na dziedziniec zewnętrzny poprzedzony jest architektoniczną bramą o formach późnobarokowych. Trzy skrzydła zabudowań klasztornych przylegają do pd. nawy kościoła, tworząc zamknięty, wewnętrzny dziedziniec. Fasadę klasztoru stanowi skromna w wyrazie, zach. elewacja, na przedłużeniu fasady kościoła. Wyróżnić można kilka faz budowy klasztoru. Skrzydła wsch. i pd. wzniesiono w okresie gotyku i przebudowano po 1775 r. Skrzydło zach. zbudowano w 2 poł. XVIII w. Budynek klasztorny jest murowany z cegły i otynkowany. W murach piwnic oprócz cegieł zastosowano ciosy granitowe (wtórnie użyte elementy wcześniejszych zabudowań) oraz kamienie polne. Klasztor wzniesiono na rzucie nieregularnego czworoboku, ze ściętym narożnikiem pd.-zach., z trapezowatym wirydarzem wewnątrz zabudowań. Jest to budynek piętrowy z podpiwniczonym skrzydłem wsch. i pd. (pod wsch. częścią pd. skrzydła piwnice mają dwie kondygnacje), nakryty dachami dwuspadowymi o pokryciu ceramicznym. Zachowała się drewniana więźba dachowa w pn. części skrzydeł zach. i wsch. o konstrukcji krokwiowo-jętkowej; poza tym - nowa, stalowa. Piwnice sklepione są kolebkowo i krzyżowo, a częściowo posiadają drewnane stropy w miejscu pierwotnych sklepień. W pomieszczeniach przyziemia występują sklepienia żaglaste na gurtach (w krużgankach) oraz kolebkowe, krzyżowe i żaglaste w salach i dawnych celach. Skromną dekorację sztukatorską posiadają jedynie sklepienia w skrzydle wsch. - w zakrystii i sieni po jej zach. stronie. W skrzydle zach., w sali przylegającej od pn. do głównej sieni, znajduje się strop z odkrytą konstrukcją drewnianą. Pomieszczenia na piętrze mają stropy drewniane z podsufitką. Układ wnętrz, częściowo zniekształcony nowszymi przebudowaniami, jest jednotraktowy z krużgankami od strony wirydarza. Pośrodku skrzydła zach. znajduje się sklepiona krzyżowo główna sień z niszami w bocznych ścianach. Wg lustracji z 1707 r. we wsch. skrzydle mieściło się dormitorium i pomieszczenia dla służby; w skrzydle pd.: refektarz, kuchnia, piekarnia oraz mieszkanie opata; w skrzydle zach. pozostałe pomieszczenia konwentu. Fasada klasztoru jest ośmioosiowa i posiada podziały ramowe wydobyte w tynku. Pozostałe elewacje są pozbawione jakiejkolwiek artykulacji, natomiast odznaczają się wydatnym oszkarpowaniem. Elewacje klasztoru od strony wirydarza posiadają jedynie skromny podział horyzontalny prostym gzymsem międzykondygnacyjnym. Odkryta na dziedzińcu wewnętrznym studnia pochodzi z czasu założenia opactwa i wyróżnia się kolistym ocembrowaniem z głazów granitowych. Z barokowego wyposażenia pozostała płycinowa stolarka drzwiowa z charakterystycznymi zwieńczeniami w postaci przerwanych naczółków i szafy w zakrystii. Budynek posiada podst. instalacje: wod.-kan., elektryczną i gazową (gazowe kotły c.o.).

14. Kubatura 5990 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 780 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne klasztor	17. Użytkowanie obecne zaplecze mieszkalne, administracyjne i dydaktyczne parafii
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1963 - kapitalny remont dachów z częściową wymianą drewnianej więźby na stalową 1970-1980 - systematyczne badania prowadzone przez specjalnie powołany zespół naukowców z Instytutu Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu 1971 - wymiana zużytych elementów drewnianego stropu pomieszczenia przy gł.sieni z zachowaniem pierwotnego układu desek oraz remont pokrycia dachowego 1975 - badania architektoniczne zespołu klasztornego przez toruńskie PKZ 1976 - malowanie elewacji wg kolorystyki zatwierdzonej przez WKZ w Bydgoszczy 1981-1983 - prace projektowe dotyczące przystosowania pomieszczeń pd.skrzydła dla potrzeb muzealnych 1983-1984 - założenie centralnego ogrzewania, remont dachu oraz zainstalowanie kotłów gazowych c.o. 1995 - naprawa dachów i przemurowanie komiń, założenie nowych rynien i rur spustowych, położenie nowych tynków na elewacjach od str.wirydarza, uzupeł. ubytków tynku 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Naprawa więźby dachowej oraz kapitalny remont wnętrza w południowej części budynku.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Ogólny stan zachowania dość dobry. W pd. części klasztoru zawilgocone mury i nadwerężona więźba dachowa.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

Aktualny stan badań zrelacjonowany został w dwu zeszytach p.t.
Materiały sprawozdawcze z badań zespołu pobenedyktyńskiego w Mogilnie. Zeszyt 1, w: Biblioteka Muzeów i Ochrony Zabytków. Seria B, tom LII. Warszawa 1978.
Zeszyt 2, w: Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków. Seria B, tom LX. Warszawa 1980.

Pozostałe, najważniejsze pozycje bibliograficzne w porządku chronologicznym:
E. Raczyński, Wspomnienia Wielkopolski, t. II. Poznań 1843.
J. Łukaszewicz, Historyczna wiadomość o klasztorach w dawnej Wielkopolsce. W: Pamiętnik Religijno-Moralny, XII, 1847.
J. Łepkowski, O zabytkach Kruszwicy, Gniezna, Krakowa... Kraków 1886.
J. Kohte, Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Posen, t. IV. Berlin 1896.
A. Warschauer, Geschichte der Stadt Mogilno. W: Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen, XIII, 1898.

24. Uwagi różne

Plany na s. 1 wg Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce Rzut w skali 1:750

Fotografie wykonał we wrześniu i październiku 1996 Zenon Pałat, neg. w zbiorach WKZ w Bydgoszcy

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Fotografie z części ilustracyjnych opracowań dla WKZ w Bydgoszcy:
Studium historyczno-urbanistyczne m. Mogilna. PKZ Toruń 1962.
Dokumentacja historyczno-architektoniczna zespołu klasztoru pobenedyktyńskiego w Mogilnie. PKZ Toruń 1966.
Inwentaryzacja fotograficzna klasztoru pobenedyktyńskiego w Mogilnie. PKZ Toruń 1979.
Mogilno. Studium historyczno-urbanistyczne. PKZ Toruń 1987.

Fototeka WKZ w Bydgoszcy. Fot. M. Stopa, 1990. Sygn. 5/7, 5/11, 5/13, 5/15.

25. Wypełnił

Zenon Pałat

imię i nazwisko

data 17.10.1996 r.

26. Sprawdził

imię i nazwisko

data

27. Załączniki

nr 1 (c.d. historii, dokumentacja konserwatorska, c.d. bibliografii)

nr 2 i 3 (fotografie)

1. Miejscowość MOGILNO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KLASZTOR BENEDYKTYŃSKI	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. historii obiektu(12) oraz dokumentacja konserwatorska(18) c.d. bibliografii(22)
---------------------------	---	---

ad 12. polskich i litewskich klasztorów benedyktyńskich. Za rządów opata Turkowskiego(1758-1771) rozpoczęto wznosić nowe zabudowania klasztorne. Związane z licznymi procesami majątkowymi trudności ekonomiczne opóźniają budowę tak, że w roku 1775 nowa część klasztoru pozostaje nieukończona. Pomimo utrudnień ze strony pruskich władz - w 1816r. wydano zakaz przyjmowania nowych zakonników i zakaz wyboru opata - przeor Rajmund Strzeliński prowadził w latach 1823/24 roboty dekarские przy klasztorze i kościele. Kasata klasztoru nastąpiła w r. 1833. Zabudowania poklasztorne przejęły komitety szkolne parafii katolickiej i gminy ewangelickiej. Przystosowano również pomieszczenia dla zboru ewangelickiego(w 1839r.), a inne przeznaczono na mieszkania i biuro parafii katolickiej. W latach 1847-1851 oraz w r. 1890 miały miejsce prace remontowe, te ostatnie w związku z przeznaczeniem części zabudowań na szpital. Po 1945r. część zabudowań poklasztornych zajmowaną przez gminę ewangelicką przejęło państwo. Tzw. część państwowa wielokrotnie zmieniała użytkownika. Funkcjonowała jako szkoła, zakład wychowawczy, a w końcu jako dom kultury. W latach 1975-1980 w obrębie klasztoru prowadzono badania archeologiczne i architektoniczne. Obecnie całość zabudowań poklasztornych przejęła parafia rzymskokatolicka.

ad 18. Dokumentacja konserwatorska(w zbiorach WKZ w Bydgoszczy):

Studium historyczno-urbanistyczne m. Mogilna. PKZ Toruń 1962.

Rozpoznanie konstrukcyjne zabytkowego kościoła i klasztoru w Mogilnie. PKZ Toruń 1966.

Inwentaryzacja piwnic zespołu poklasztorowego w Mogilnie. PKZ Toruń 1966.

Inwentaryzacja odkrywek w zespole poklasztorowym wraz z kościołem św. Jana w Mogilnie. Cz. II, Inwentaryzacja odkrywek elewacji w dawnym klasztorze. PKZ Toruń 1966.

Dokumentacja historyczno-architektoniczna zespołu klasztoru pobenedyktyńskiego w Mogilnie. PKZ Toruń 1966.

Uaktualnienie inwentaryzacji architektonicznej zespołu klasztorowego w Mogilnie. PKZ Toruń 1979.

Inwentaryzacja detali architektonicznych (drzwi i okna) zespołu klasztorowego w Mogilnie. PKZ Toruń 1979.

Inwentaryzacja fotograficzna klasztoru pobenedyktyńskiego w Mogilnie. PKZ Toruń 1979.

Studium architektoniczno-funkcjonalne adaptacji na muzeum byłego klasztoru benedyktyńskiego. PKZ Toruń 1979.

Espertyza mykologiczno-budowlana na były klasztor benedyktynów w Mogilnie. Zespół Rzeczoznawców Zarządu Głównego Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa. Bydgoszcz 1983.

Mogilno. Studium historyczno-urbanistyczne. PKZ Toruń 1987.

Wkładkę założył: Zenon Pałat 17.10.1996r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów

ad 22. (c.d. bibliografii)

P.Brosig, Heimatkunde des Kreises Mogilno. Lissa 1901.

K.Podkański, O założeniu i uposażeniu klasztoru w Mogilnie. W: Pisma pośmiertne, II. Kraków 1924.

M.Gębarowicz, Mogilno, Płock, Czerwińsk. W: Prace Historyczne w trzydziestolecie działalności S.Zakrzewskiego. Lwów 1934.

M.Brodowski, Z przeszłości klasztoru benedyktyńskiego w Mogilnie. W: Mogileński Tygodnik Parafialny, I, 1936.

J.Płocha, Najdawniejsze dzieje klasztoru benedyktynów w Mogilnie. Wrocław-Warszawa 1959.

B.Kurbisówna, Najstarsze dokumenty opactwa benedyktynów w Mogilnie. W: Studia Źródłoznawcze, XIII, 1968.

Z.Nawrocki, Kościół i klasztor pobenedyktyński w Mogilnie. Próba rekonstrukcji romańskiej. W: Biuletyn Historii Sztuki, XXXI, 1969.

K.Żurowski, Działalność architektoniczna benedyktynów w Wielkopolsce w drugiej połowie XI wieku. W: Folia Historiae Artium VI/VII, 1971.

A.Czacharowski, Mogileńska tradycja o początku klasztoru benedyktynów. W: Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego, 11, 1975.

J.Chudziakowa, A.Czacharowski, Opactwo benedyktynów w Mogilnie. Warszawa-Poznań-Toruń 1977.

Z.Białkowicz-Krygierowa, Zabytki Mogilna, Trzemeszna, Strzelna i okolic od gotyku po barok;

J.Chudziakowa, Pobenedyktyński zespół osadniczy w Mogilnie;

K.Józefowiczówna, Trzy romańskie klasztory. W: Studia z dziejów ziemi mogileńskiej, pod.red. C.Łuczaka. Poznań 1978.

M.Szczepanowski, Obraz upadku klasztoru w Mogilnie na przełomie XVII i XVIII w. W: Wiadomości Polskie. Sydney, 29.04.1979.

Z.Białkowicz-Krygierowa, Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t.11, z.10. Mogilno, Strzelno, Trzemeszno i okolice. Warszawa 1982.

1. Miejscowość MOGILNO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KLASZTOR BENEDYKTYŃSKI	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Fotografie
---------------------------	---	--

Główna brama założenia klasztornego.

Fasada klasztoru.

Widok klasztoru z pd.-wsch.

Elewacja południowa.

Wirydarz. Widok w kierunku pn.-zach.

Wkładkę założył: Zenon Pałat 17.10.1996r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów WKZ w Bydgoszczy

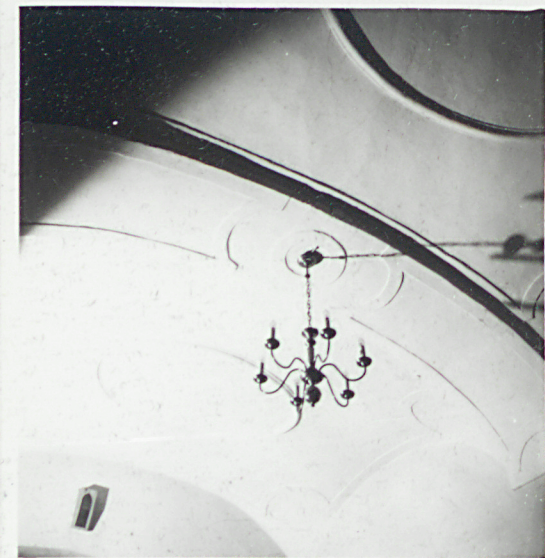
Wirydarz. Widok na elewacje pd. i wsch.
skrzydła klasztoru

Studnia na dziedzińcu wewnętrznym

Sień przy prezbiterium.
Widok na drzwi do zakrystii

Strop sieni przy prezbiterium

Zakrystia. Widok ku wsch.
Widoczna zabytkowa szafa

Barokowe szafy w zakrystii

1. Miejscowość

MOGILNO

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KLASZTOR
BENEDYKTYŃSKI

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie

Krużganek w skrzydle wschodnim.
Widok w kierunku południowym.

Krużganek w skrzydle wschodnim.
Widok w kierunku pn. Przykład zabytkowej
stolarki drzwiowej.

Drewniany strop w sali przylegającej od
pn. do głównej sieni w skrzydle zach.

Przykłady barokowej stolarki drzwiowej
w zachodnim skrzydle klasztoru.

Wkładkę założył: Zenon Pałat 17.10.1996r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów WKZ w Bydgoszczy